

กส.ม. ๓

ข้อเสนอแนะ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ข้อเสนอแนะ ที่ ๑๑๓-๑๑๔/๒๕๖๗

เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
กรณีผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนต่อผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราว

๑. ความเป็นมา

๑.๑ ผู้ร้อง (ปกปิดชื่อ) ร้องเรียนทางไปรษณีย์ ตามคำร้องที่ ๒๖๒/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๔ ว่า จากสถานการณ์ปัญหาผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราวหลายแห่งที่มีมานานหลายปีได้ส่งผลกระทบต่อด้านสิทธิมนุษยชนหลายประการ จึงขอให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตรวจสอบอย่างรอบด้านเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาดังกล่าว

๑.๒ [redacted] ร้องเรียนผ่านไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ตามคำร้องที่ ๑๒๗/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๕ ว่า [redacted] พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ จังหวัดตาก มีปัญหาสุขภาพอย่างรุนแรง ขาดแคลนอาหาร และไม่สามารถประกอบอาชีพได้ จึงขอให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติช่วยเหลือ

๑.๓ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่า กรณีตามคำร้องทั้งสองเป็นประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย ข้อกฎหมาย กฎ หรือแนวทางปฏิบัติในการช่วยเหลือผู้หนีภัยการสู้รบในหลายพื้นที่ จึงมีมติให้จัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนรวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

๒. การดำเนินการ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติศึกษาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย หลักการ แนวคิด ทฤษฎี พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน บทความ เอกสาร และรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นจากหน่วยงานภาครัฐ บุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๑ ข้อมูลประกอบการพิจารณา

๒.๑.๑ รายงานวิจัยเรื่อง ทางเลือกเชิงนโยบายการแก้ไขปัญหาผู้ลี้ภัยในค่ายพักพิงชั่วคราว โดย [redacted] และ [redacted] เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๖ และจัดพิมพ์เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๕๙)

/๒.๑.๒ รายงาน...

๒.๑.๒ รายงานผลการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ ๑๒๐๐-๑๒๐๑/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ เรื่อง สิทธิพลเมือง กรณีขอความช่วยเหลือให้ชาวพม่าที่อพยพหนีภัยสงครามเข้ามาในประเทศไทย

๒.๑.๓ หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ ๐๒๐๘/๕๗๖ ลงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๔ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๕/๒๙๓๘๓ ลงวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๙ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๕ รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ ๖๑/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ เรื่อง เสรีภาพในการเดินทาง อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิทางการศึกษา กรณีกล่าวอ้างว่า หน่วยงานของรัฐไม่อนุญาตให้รถเข้าไปรับ-ส่งนักเรียนจากศูนย์อพยพผู้หนีภัยการสู้รบบ้านถ้ำหิน

๒.๑.๖ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๕/๒๖๙๐๑ ลงวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๓ ถึงประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๗ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๔ เรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดสถานะและสิทธิของบุคคลที่อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่มานาน

๒.๑.๘ หนังสือกระทรวงมหาดไทย ลับมาก ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๒๐๔.๒/๔๑๘๖ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๕ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๙ หนังสือจังหวัดตาก ที่ ตก ๐๐๑๘.๓/๔๓๕๒ ลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๕ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑๐ หนังสือสถานีตำรวจภูธรท่าสองยาง ที่ ตช ๐๐๒๑(ตก).๙/๘๗๐ ลงวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๕ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑๑ หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๒๐๔.๒/๑๐๔๕ ลงวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ ถึงสำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑๒ หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๒๐๔.๒/๔๑๗๖ ลงวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๒ การรับฟังข้อมูลและความคิดเห็น

๒.๒.๑ รายงานสรุปผลการลงพื้นที่รับฟังข้อเท็จจริง เมื่อวันที่ ๑๑-๑๔ มกราคม ๒๕๖๕ ณ อำเภอท่าสองยาง และอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยสำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

๒.๒.๒ บันทึกการประชุมหารือ เรื่อง แนวทางการดำเนินงานด้านสัญชาติและสถานะบุคคลของกลุ่มบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ กลุ่มคนไทยพลัดถิ่น และผู้หนีภัยการสู้รบ ระหว่างกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและกรมการปกครอง เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๕

๒.๒.๓ วันที่การประชุมร่วมกับผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ผู้แทนผู้หนีภัยการสู้รบ ผู้แทนองค์การพัฒนาเอกชน เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๕ ณ ที่ว่าการอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

๒.๒.๔ วันที่การรับฟังข้อเท็จจริงจากพยานบุคคล เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๕ ณ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

๒.๒.๕ วันที่การประชุมร่วมกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (The United Nations High Commissioner for Refugees: UNHCR) ประจำประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๕ ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๒.๖ วันที่การประชุมร่วมกับสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๒.๗ วันที่การประชุมร่วมกับหน่วยงานภาคประชาสังคมและนักกิจกรรมที่ทำงานคุ้มครองผู้ลี้ภัยและผู้โยกย้ายถิ่นฐาน เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ณ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

๒.๒.๘ วันที่การประชุมร่วมกับผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ผู้แทนผู้หนีภัยการสู้รบ ผู้แทนองค์การพัฒนาเอกชน และผลการตรวจเยี่ยมการดำเนินงานขององค์การพัฒนาเอกชน โรงเรียน สถานพยาบาล แปลงเกษตร เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ณ พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

๒.๒.๙ วันที่การหารือกับสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากและหอการค้าจังหวัดตาก เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ณ สำนักงานหอการค้าจังหวัดตาก (สำนักงานแม่สอด) อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

๒.๒.๑๐ วันที่การประชุมทางโทรศัพท์ระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่กับเจ้าหน้าที่ของศาลจังหวัดแม่สอด เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

๒.๓ พันธกรณีระหว่างประเทศ หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒.๓.๑ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

๒.๓.๒ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๒.๓.๓ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

๒.๓.๔ หลักการห้ามผลักดันกลับไปสู่อันตราย (non-refoulement)

๒.๓.๕ ข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยผู้ลี้ภัย (Global Compact on Refugees: GCR)^๑

/๒.๓.๖ หลักการ...

^๑ ข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยผู้ลี้ภัย (Global Compact on Refugees: GCR) ระบุแนวทางการแก้ไข ปัญหาผู้ลี้ภัยทั่วโลก ซึ่งไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายแต่สะท้อนเจตนารมณ์ของผู้นำและผู้แทนระดับสูงที่ได้รับการยอมรับจาก ประชาคมระหว่างประเทศ โดยในการประชุมเวทีผู้ลี้ภัยโลก ครั้งที่ ๒ ณ นครเจนีวา สหพันธรัฐสวิส เมื่อวันที่ ๑๓-๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๖ ผู้แทนไทยได้ให้คำมั่นที่เกี่ยวกับผู้หนีภัย เช่น การส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาและการพัฒนาทักษะของเด็กผู้หนีภัยและ เด็กไร้รัฐไร้สัญชาติ การสนับสนุนด้านการเงินและทุนการศึกษา การพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพ

๒.๓.๖ หลักการและแนวทางชี้แนะด้านสิทธิมนุษยชน ณ พรหมแดนนานาชาติ^๒

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้พิจารณาบทบัญญัติของกฎหมาย หลักการ แนวคิด ทฤษฎี มาตรฐานสิทธิมนุษยชน ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ บุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว พบว่า

๓.๑ รัฐบาลไทยกำหนดให้ผู้หนีภัยการสู้รบมีสถานะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองกลุ่มเปราะบาง ต่อความมั่นคงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ ควบคุมดูแลและผ่อนผันให้อาศัยอยู่เฉพาะในพื้นที่พักพิงชั่วคราวซึ่งเป็นพื้นที่ควบคุมพิเศษ เฉพาะตั้งแต่ปี ๒๕๒๗ และยุบรวมพื้นที่พักพิงชั่วคราวเหลือเพียง ๙ แห่ง ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี และราชบุรี ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนสนับสนุนช่วยเหลือด้านปัจจัยสี่

๓.๒ ที่ผ่านมามีผู้หนีภัยการสู้รบได้ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม (resettlement) แล้วประมาณ ๑๒๕,๔๖๕ คน และส่งผู้หนีภัยการสู้รบกลับมาตุภูมิโดยสมัครใจ (voluntary repatriation) ประมาณ ๑,๐๓๙ คน ทั้งนี้ UNHCR และกระทรวงมหาดไทยร่วมกันตรวจสอบข้อมูลพบว่ายังมีผู้หนีภัย การสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ๙ แห่งประมาณ ๘๒,๔๐๐ คน (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม ๒๕๖๖)^๓ โดยทะเบียนของกระทรวงมหาดไทยจำแนกสถานะออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ บุคคลที่ขึ้นทะเบียนเป็น ผู้หนีภัยการสู้รบซึ่งมีสิทธิเดินทางไปตั้งถิ่นฐานใหม่เมื่อได้รับอนุญาตจากประเทศที่สาม และบุคคลที่ขึ้น ทะเบียนเป็นผู้อยู่อาศัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราวซึ่งยังไม่มีสิทธิเดินทางไปตั้งถิ่นฐานใหม่

๓.๓ จากการรวบรวมข้อมูลยังพบว่า ผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราวทั้ง ๒ กลุ่มได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนหลายประการ ดังนี้

๓.๓.๑ การควบคุมให้อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวเป็นเวลานานอย่างไม่มีกำหนด

ผู้หนีภัยการสู้รบถูกควบคุมอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวเป็นเวลานานกว่า ๔๐ ปี โดยไม่มีความหวังที่จะมีชีวิตที่ดี เนื่องจากข้อจำกัดในการรับผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราวไปตั้ง ถิ่นฐานใหม่ซึ่งมีจำนวนน้อยในแต่ละปี การรัฐประหารในเมียนมาเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ ทำให้ โครงการส่งกลับมาตุภูมิโดยสมัครใจต้องยุติลงและไม่อาจคาดหมายได้ว่าจะมีต่อไปหรือไม่ ประกอบกับมี

/ผู้หนีภัย...

^๒ หลักการและแนวทางชี้แนะด้านสิทธิมนุษยชน ณ พรหมแดนนานาชาติ, โดยสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อ สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, สืบค้นจาก https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/issues/migration/OHCHR_Recommended_Principles_Guidelines_Thai.pdf, เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๗

^๓ Thailand Multi-country Office: Operational Factsheet, โดยสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่ง สหประชาชาติ, สืบค้นจาก <https://reporting.unhcr.org/thailand-multi-country-office-operational-factsheet-8119>, เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๗

ผู้หนีภัยการสู้รบที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปีประมาณ ๓๐,๐๐๐ คน (ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๖) ซึ่งเกิดและเติบโตในพื้นที่พักพิงชั่วคราว และมีจำนวนหนึ่งเป็นเด็กที่เดินทางโดยลำพังและพลัดพรากจากครอบครัว คนกลุ่มนี้อาจจะไม่มีบ้าน ไม่มีเครือญาติ รวมถึงไม่มีความผูกพันกับบ้านเกิดแล้ว ทำให้ไม่มีแนวคิดที่จะกลับไปใช้ชีวิตในเมียนมา

การแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการเดิมที่ไม่ยืดหยุ่นและไม่สอดคล้องกับพลวัตของสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้หนีภัยการสู้รบไม่มีความหวัง และมีแนวโน้มที่ผู้หนีภัยการสู้รบต้องถูกควบคุมในพื้นที่พักพิงชั่วคราวต่อไปเป็นเวลานานอย่างไม่มีกำหนด ขาดอิสรภาพในการเดินทาง ไม่ทราบถึงชีวิตในอนาคต แม้มีความรู้และทักษะอาชีพจากการอบรมต่าง ๆ แต่ไม่มีโอกาสที่จะใช้ศักยภาพที่มีอยู่พัฒนาชีวิตและครอบครัว ทำให้เกิดสภาวะความรู้สึกว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรม มีความเครียด ความผิดหวัง ความกดดัน ความวิตกกังวลและทุกข์ทรมานในทุกวันที่มีชีวิตอยู่^๔ และเกิดปัญหาสุขภาพ อาทิ ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละมีคนที่ประสบปัญหาสุขภาพจิตประมาณ ๒๐๐ คน จึงเห็นได้ว่า ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมจะลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราว

๓.๓.๒ ปัญหาสิทธิและสถานะบุคคล

การมีสถานะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองกลุ่มเปราะบางต่อความมั่นคงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทำให้ผู้หนีภัยการสู้รบเสี่ยงต่อการถูกดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองและส่งกลับไปเผชิญอันตรายได้ หรือนำไปสู่การกำหนดนโยบายหรือมาตรการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ดังเช่น มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๔ ทียกเว้นไม่ให้ผู้หนีภัยการสู้รบได้รับสิทธิในเรื่องสถานะการอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย แต่ให้คนต่างด้าวกลุ่มอื่นที่อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่ยาวนานมีสิทธิอาศัย โดยการให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายมีถิ่นที่อยู่ถาวรหรือการให้สถานะคนต่างด้าวที่ได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยได้เป็นการชั่วคราวตามมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ ตามแต่กรณี^๕ ซึ่งการดำเนินการเช่นนี้

/ไม่สอดคล้อง...

^๔ โปรดดูรายละเอียดข้อมูลสภาพปัญหาในการดำเนินชีวิต รวมถึงความคาดหวังหรือความประสงค์ของผู้หนีภัยการสู้รบในภาคผนวก ก. (หน้า ๑๕)

^๕ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๔ เรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดสถานะและสิทธิของบุคคลที่อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่ยาวนาน สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

(๑) ให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย (มีถิ่นที่อยู่ถาวร) แก่บุคคลที่ไม่ได้เกิดในราชอาณาจักรไทยและได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติรับรองสถานะให้อาศัยอยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทย และทางราชการได้จัดทำทะเบียนประวัติไว้แล้วตั้งแต่อดีต รวมถึงบุคคลที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ และบุคคลที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกันแต่ตกสำรวจหรือไม่ได้รับการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติตามยุทธศาสตร์ฯ และนายทะเบียนได้จัดทำทะเบียนประวัติให้ตามมาตรา ๑๘/๒ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ และมาตรา ๓๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑

ไม่สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมาที่อาศัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราวได้รับสิทธิดีกว่าคนต่างด้าวกลุ่มอื่น ๆ ที่หนีภัยจากเมียนมาเช่นเดียวกันแต่ไม่ได้อยู่อาศัยหรือหลบหนีออกจากพื้นที่พักพิงชั่วคราว จึงได้รับการสำรวจขึ้นทะเบียนเป็นบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน หรือสถานะอื่นตามแต่กรณี ซึ่งมีสิทธิอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นการชั่วคราวได้ จึงเกิดความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาสิทธิและโอกาสต่าง ๆ

๓.๓.๓ สิทธิในมาตรฐานการครองชีพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

(๑) ค่าดำรงชีพไม่เพียงพอ

The Border Consortium ซึ่งเป็นองค์การพัฒนาเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือผู้หนีภัยการสู้รบได้รับงบประมาณสนับสนุนลดลงจาก ๑,๐๐๐ ล้านบาทต่อปี เหลือเพียง ๖๐๐ ล้านบาทต่อปี ซึ่งต้องใช้สนับสนุนค่าดำรงชีพผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ๙ แห่ง ด้วยวิธีเติมเงินในบัตรสำหรับนำไปซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค โดยเด็กได้รับ ๑๖๐-๑๘๐ บาทต่อเดือน ส่วนผู้ใหญ่ได้รับ ๒๒๐-๓๕๐ บาทต่อเดือน รวมทั้งให้การสนับสนุนงบประมาณซ่อมแซมที่พักอาศัยและเปลี่ยนวัสดุธรรมชาติสำหรับมุงหลังคาด้วยใบตองตึง ใบจาก หญ้าคา ตามแต่ละพื้นที่ที่จะหาได้^๖ นอกจากนี้ ต้องใช้งบประมาณดังกล่าวสนับสนุนประชากรเกิดใหม่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวที่เพิ่มขึ้นทุกปี โดยในห่วงสถานการณ์โควิด-19 มีอัตราการเกิดประมาณ ๕๐๐ คนต่อปี

อัตราค่าดำรงชีพเพียงคนละ ๓๕๐ บาทต่อเดือน เมื่อคิดเป็นสัดส่วนรายวันจะเท่ากับ ๑๐-๑๒ บาทเท่านั้น ซึ่งน้อยมากไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพและประทังชีวิตผู้หนีภัยการสู้รบจึงต้องดิ้นรนหารายได้เพิ่มจากการรับจ้างทำงานนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราว โดยผู้ชายได้รับค่าจ้างวันละ ๑๕๐ บาท ส่วนผู้หญิงได้เพียงวันละ ๑๐๐ บาท ซึ่งแม้จะถูกเอารัดเอาเปรียบหรือเสี่ยงอันตรายก็ต้องยินยอม สำหรับผู้หนีภัยการสู้รบที่มีความรู้ความสามารถจะทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์การพัฒนาเอกชนในพื้นที่พักพิงชั่วคราวซึ่งได้ค่าตอบแทนเดือนละ ๘๐๐-๑,๕๐๐ บาท นอกจากนี้บางคนมีรายได้จากการรับจ้างผู้หนีภัยการสู้รบที่มีรายได้มากกว่า เช่น รับซักผ้าถึงละ ๕๐ บาท และบางคนได้รับเงินจากบุตรหลานที่ไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม โดยเฉลี่ยปีละ ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท ทำให้ผู้หนีภัยการสู้รบไม่อาจดำเนินชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

/(๒) การถูก...

(๒) ให้สถานะคนต่างด้าวที่ได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยได้เป็นการชั่วคราวตามมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ แก่บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติอื่นที่ไม่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับบุคคลตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล และนายทะเบียนได้จัดทำทะเบียนประวัติให้ตามมาตรา ๑๙/๒ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ และมาตรา ๓๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ ยกเว้นผู้หลบหนีเข้าเมืองกลุ่มเปราะบางต่อความมั่นคงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น กลุ่มผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมาในพื้นที่พักพิงชั่วคราว เป็นต้น

^๖ โปรดดูรายละเอียดข้อมูลการดำเนินงานช่วยเหลือผู้หนีภัย รวมถึงสภาพปัญหาอุปสรรคในภาคผนวก ข.

(๒) การถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

การที่รัฐบาลไทยไม่ผ่อนปรนให้ผู้หนีภัยการสู้รบออกไปทำงานข้างนอก ในขณะที่ความเป็นอยู่ยากลำบาก ทำให้มีผู้หนีภัยการสู้รบลักลอบออกไปทำงานนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราว^๗ อาทิ เป็นแรงงานภาคเกษตรกรรมในชุมชนใกล้เคียง โดยต้องเผชิญกับการถูกเอารัดเอาเปรียบต่าง ๆ เช่น ถูกนายจ้างเอาเปรียบค่าแรง ถูกเรียกรับเงินเพื่อไม่ให้ถูกจับกุมเมื่อเดินทางออกนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราว ถูกเรียกรับเงินเพื่อให้มียานพาหนะหรืออุปกรณ์สื่อสาร นอกจากนี้ ผู้หนีภัยการสู้รบที่พยายามหาเลี้ยงชีพ โดยการเปิดร้านค้าภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวก็ถูกเรียกรับเงินในการเปิดร้าน^๘ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห่วงสถานการณ์โควิด-19 มีการเรียกรับเงินเพื่อแลกกับการออกไปซื้อสินค้ามาขายและการผูกขาดการซื้อขายสินค้า เช่น หอมแดง กระเทียม ทำให้ผู้หนีภัยการสู้รบต้องจ่ายค่าสินค้าสูงกว่าราคาทั่วไป จึงเกิดความเครียดสะสมจากการถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ และนำไปสู่การชุมนุมเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมของผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๔^๙

การผ่อนปรนให้ผู้หนีภัยการสู้รบซึ่งมีประชากรวัยทำงานประมาณ ๓๙,๐๐๐ คน ออกไปทำงานนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราว จะสามารถทดแทนการขาดแคลนแรงงานบางประเภทในประเทศไทย ซึ่งการกำหนดนโยบายผ่อนปรนดังกล่าวจำเป็นต้องศึกษาถึงความต้องการแรงงานในแต่ละพื้นที่ซึ่งมีเงื่อนไขข้อจำกัดแตกต่างกันด้วย เช่น ในอำเภอแม่สอดมีแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์พม่าเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผู้ประกอบการหลีกเลี่ยงการรับผู้หนีภัยการสู้รบชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเข้าทำงาน ด้วยเกรงว่าอาจมีความขัดแย้งระหว่างกัน นอกจากนี้ ต้องเตรียมความพร้อมให้ผู้หนีภัยการสู้รมีทักษะที่จำเป็นเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน เช่น การใช้ภาษาไทย และทักษะการทำงานสายอาชีพต่าง ๆ ทั้งนี้ การดำเนินการจะต้องไม่สร้างความเหลื่อมล้ำระหว่างคนไทยในชุมชนและผู้หนีภัยการสู้รบ และต้องทำควบคู่กับระบบบริหารจัดการแรงงานของรัฐที่คล่องตัว^{๑๐}

ในการนี้ หน่วยงานของรัฐจึงต้องทบทวนการบริหารจัดการผู้หนีภัยการสู้รบ รวมถึงเหตุข้อจำกัดต่าง ๆ ดังเช่นที่เคยดำเนินการบริหารจัดการคนต่างด้าวกลุ่มอื่นที่อพยพเข้ามา

/จนบรรลุ...

^๗ โปรดดูรายละเอียดประเด็นข้อห่วงกังวลของหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการผ่อนปรนให้ผู้หนีภัยการสู้รบออกไปทำงานภายนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราว ในภาคผนวก ค. (หน้า ๒๐)

^๘ โปรดดูรายละเอียดข้อมูลค่าใช้จ่ายของผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละเพื่อแลกกับการไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับตามแนวทางที่รัฐกำหนดขึ้น ในภาคผนวก ง. (หน้า ๒๑)

^๙ โปรดดูรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับเหตุชุมนุมในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๔ ในภาคผนวก จ. (หน้า ๒๒)

^{๑๐} โปรดดูรายละเอียดข้อมูลและข้อเสนอแนะต่อประเด็นการผ่อนปรนให้ผู้หนีภัยการสู้รบออกไปทำงานได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในภาคผนวก ฉ. (หน้า ๒๔)

จนบรรลุผลแล้ว โดยพัฒนาสิทธิและสถานะ รวมถึงผ่อนปรนให้สามารถออกไปทำงานได้อย่างถูกต้อง เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้หนีภัยการสู้รบถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบและถูกลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จากการลิดรอนเสรีภาพอย่างไม่มีกำหนดระยะเวลาดังเช่นที่ผ่านมาแล้วถึง ๔๐ ปี รวมทั้งเพื่อให้สอดคล้อง กับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง^{๑๑} และหลักการและแนวทางชี้แนะด้าน สิทธิมนุษยชน ณ พรมแดนนานาชาติ^{๑๒}

๓.๓.๔ ข้อจำกัดทางการศึกษา

การที่ผู้หนีภัยการสู้รบไม่สามารถเข้าเรียนในระบบการศึกษาของไทยโดย ไม่จำกัดระดับการศึกษาและยังไม่สามารถเดินทางออกนอกเขตควบคุมเป็นการชั่วคราวเพื่อเข้าเรียนใน สถานศึกษา^{๑๓} ทำให้ผู้หนีภัยการสู้รมีโอกาสทางการศึกษาเพียงขั้นพื้นฐาน (ระดับก่อนวัยเรียน ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา) ตามหลักสูตรการศึกษาของเมียนมาในพื้นที่พักพิงชั่วคราวเท่านั้นซึ่งไม่ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เห็นได้ชัดว่า การกลับไปใช้ชีวิตในเมียนมาเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากใน สถานการณ์ปัจจุบัน หน่วยงานของรัฐต้องทบทวนนโยบายในเรื่องนี้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้หนีภัยการสู้รบ สามารถเข้าถึงการศึกษาของไทยในทุกระดับชั้น เพื่อคุ้มครองสิทธิในการศึกษาของเด็กทุกคนโดยไม่เลือก ปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยเตรียมความพร้อมสำหรับชีวิตและการทำงานในอนาคตทั้งในประเทศไทยและประเทศ ที่สาม

/๓.๓.๕ ข้อจำกัด...

^{๑๑} ข้อ ๑๐

๑. บุคคลทั้งปวงที่ถูกลิดรอนเสรีภาพต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรม และเคารพในศักดิ์ศรี แต่กำเนิดแห่งความเป็นมนุษย์

^{๑๒} แนวทางที่ ๘ การหลีกเลี่ยงการกักกันผู้อพยพ

ฯลฯ

ฯลฯ

๒. ป้องกันมิให้เกิดการกักกันโดยพลการโดยทำให้แน่ใจว่าการลิดรอนเสรีภาพใด ๆ ที่เกิดขึ้น ณ พรมแดน นานาชาติ (โดยรวมถึง การขนส่งในเขตหรือรอบ ๆ เขตพรมแดน) เป็นมาตรการสุดท้ายที่จะนำมาใช้ และมีภาระเหตุผลของ การกักกันโดยชัดแจ้งในกฎหมายภายใต้ขอบเขตและระยะเวลาที่จำกัด จำเป็นและได้สัดส่วน โดยที่ผู้อพยพจะต้องได้รับทราบ เหตุผลของการกักกัน

ฯลฯ

ฯลฯ

๕. ยกเลิกบทบัญญัติทางกฎหมายใด ๆ ที่อนุญาตให้มีการกักกันโดยไม่มีกำหนด ไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือ โดยนัย เพื่อที่บุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ที่อาจนำไปสู่การกักกันแบบไม่มีกำหนดหรือยึดเยื้อจะไม่ถูกลิดรอนเสรีภาพในลักษณะนี้ และให้สถานะผู้พักอาศัยชั่วคราวแก่ผู้อพยพที่ไม่สามารถถูกส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรได้ บุคคลไร้สัญชาติ และบุคคลที่ถูก ปฏิเสธมิให้กลับเข้าอาณาเขตของประเทศต้นทางหรือประเทศที่อยู่อาศัย หรือผู้ที่เผชิญอุปสรรคในทางปฏิบัติในการเดินทาง กลับประเทศต้นทางหรือประเทศที่อยู่อาศัย

^{๑๓} มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ได้เห็นชอบแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลที่ไม่มี หลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยให้สามารถเข้าเรียนในระบบการศึกษาของไทยโดยไม่จำกัดระดับการศึกษา และให้สามารถเดินทางออกนอกเขตควบคุมเป็นการชั่วคราวเพื่อเข้าเรียนในสถานศึกษา ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยออกนอกเขตควบคุมเป็นการชั่วคราวเพื่อเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยยกเว้นการอนุญาตแก่กลุ่มผู้หนีภัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราว

๓.๓.๕ ข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการด้านสุขภาพ

ผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาด้านสุขภาพจิตสูงขึ้น แต่ยังไม่มีการเข้าถึงให้คำปรึกษาแนะนำอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งหน่วยงานของรัฐยังไม่มียุทธศาสตร์ตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพให้แก่ผู้หนีภัยการสู้รบ ซึ่งหากมีจะช่วยลดภาระของ International Rescue Committee (IRC) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่รับผิดชอบการรักษาพยาบาลให้ผู้หนีภัยการสู้รบ ซึ่งมีภาระค่าใช้จ่ายสูงขึ้นจากการปรับเพิ่มอัตราค่าบริการสาธารณสุขของสถานพยาบาล รวมทั้งจะเป็นการคุ้มครองสิทธิด้านสาธารณสุขโดยการประกันว่า ผู้หนีภัยการสู้รบจะสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้ แม้ในอนาคตองค์กรพัฒนาเอกชนที่ให้การสนับสนุนมีงบประมาณไม่เพียงพอก็ตาม^{๑๔}

นอกจากนี้ ยังพบว่าสถานพยาบาลในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละซึ่งเป็นอาคารไม้ มุงหลังคาสังกะสี อยู่ในสภาพเก่าทรุดโทรม มีเตียงผู้ป่วยเรียงกันโดยไม่แบ่งแยกหญิงชาย ไม่มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศไม่ถ่ายเท ไม่มีก້ອງโทรทัศน์วงจรปิด ไม่มีผนังกันห้อง ไม่มีอุปกรณ์ป้องกันสัตว์ที่เป็นอันตรายหรือเป็นพาหะนำโรค เช่น ยุง สัตว์เลื้อยคลาน^{๑๕} ทั้งนี้ อาจเกิดจากข้อจำกัดด้านงบประมาณสนับสนุน และเงื่อนไขจากนโยบายของรัฐบาลไทยที่กำหนดให้การก่อสร้างอาคารสาธารณสุขประโยชน์ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ซึ่งรวมถึงสถานพยาบาลต้องสร้างในลักษณะกึ่งถาวรเท่านั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรทบทวนนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประสานความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

๓.๓.๖ ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน

ปัญหาสำคัญที่ทำให้ผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราวเสียชีวิต และได้รับความเสียหายต่อร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน เกิดจากการขาดมาตรการบริหารจัดการเหตุอัคคีภัยอย่างเหมาะสมและเพียงพอ โดยระหว่างปี ๒๕๕๖-๒๕๖๔ เกิดอัคคีภัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราวหลายแห่งอย่างน้อย ๑๐ ครั้ง มีผู้เสียชีวิต ๓๗ คน ผู้บาดเจ็บสาหัสหรือพิการ ๒๙ คน ผู้ได้รับความเดือดร้อน ๗๕๗ คน และสิ่งปลูกสร้างเสียหายรวม ๖๘๘ หลังคาเรือน^{๑๖} ซึ่งเกิดจากสภาพภูมิอากาศที่แห้งแล้งและสภาพของที่พักอาศัยที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ ประกอบกับไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติในฤดูแล้งและต้องใช้กำลังคนลำเลียงน้ำมาดับเพลิงแทน รถดับเพลิงหรือรถยนต์ไม่สามารถขับผ่านได้ และจากการลงพื้นที่ ณ พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ พบว่า รถยนต์บรรทุกน้ำที่มีอยู่เพียง ๑ คัน

/ใช้งานไม่ได้...

^{๑๔} โปรดดูรายละเอียดข้อมูลการช่วยเหลือผู้หนีภัยการสู้รบด้านการแพทย์และสาธารณสุข รวมถึงสภาพปัญหาอุปสรรค ในภาคผนวก ข. (หน้า ๒๖)

^{๑๕} โปรดดูรายละเอียดข้อมูลการลงพื้นที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ในภาคผนวก ข. (หน้า ๒๘)

^{๑๖} โปรดดูรายละเอียดข้อมูลเหตุอัคคีภัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราวและความเสียหายที่เกิดขึ้นระหว่างปี ๒๕๕๖-๒๕๖๔ ในภาคผนวก ฉ. (หน้า ๒๙)

ใช้งานไม่ได้ และไม่มีชุดยานยนต์พร้อมอุปกรณ์ดับเพลิงเพื่อปฏิบัติการในพื้นที่ตรอกหรือซอยแคบ ซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าวคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นกรณีเร่งด่วน ให้กระทรวงมหาดไทยจัดสรรอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่จำเป็นต่อการป้องกันเหตุอัคคีภัย เช่น รถดับเพลิง รถยนต์บรรทุกน้ำ ชุดยานยนต์พร้อมอุปกรณ์ดับเพลิง ไว้ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละและพื้นที่พักพิงชั่วคราวทุกแห่ง ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ดำเนินการตามความเหมาะสม จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะเพื่อนำให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการในเรื่องดังกล่าวโดยเร็วต่อไป

นอกจากนี้ยังพบปัญหาความรุนแรงและการกระทำผิดกฎหมาย โดยข้อมูลจากสถานีตำรวจภูธรท่าสองยางพบว่า คดีที่เกิดในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละประมาณร้อยละ ๘๐ เป็นคดีล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งแสดงถึงปัญหาความรุนแรงบนพื้นฐานของเพศภาวะในพื้นที่พักพิงชั่วคราวด้วย

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๑๕/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๗ จึงมีมติให้มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ต่อสภาความมั่นคงแห่งชาติ และกระทรวงมหาดไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ประกอบมาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๒ ดังต่อไปนี้

๔.๑ ข้อเสนอแนะระยะเร่งด่วน

ให้สภาความมั่นคงแห่งชาติและกระทรวงมหาดไทย

(๑) ร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ เร่งประสานความร่วมมือและดำเนินการส่งตัวผู้หนีภัยการสู้รบไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามโดยเร็ว

(๒) ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิด้านสาธารณสุขให้กับผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราว เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี การจัดระบบประกันสุขภาพ รวมทั้งจัดให้มีจิตแพทย์และทีมสหวิชาชีพเข้าไปให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตและฟื้นฟูเยียวยาสุขภาพจิตใจ

(๓) จัดให้มีกลไกบริหารจัดการปัญหาในพื้นที่พักพิงชั่วคราว รวมทั้งกลไกการป้องกันแก้ไข และเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุความรุนแรงและการถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ และกลไกการช่วยเหลือผู้หนีภัยการสู้รบที่ได้รับความเสียหายให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ โดยดำเนินการร่วมกับหน่วยงานหรือภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งจะต้องเข้าตรวจเยี่ยมพื้นที่พักพิงชั่วคราวอย่างสม่ำเสมอ และต้องให้ผู้หนีภัยการสู้รบมีส่วนร่วมใน

/การให้ข้อมูล...

การให้ข้อมูลหรือสะท้อนปัญหา ตลอดจนการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการและช่องทางที่หลากหลายเพื่อความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูล

(๔) ทบทวนหลักเกณฑ์การก่อสร้างที่พิกอาศัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราว โดยเปลี่ยนจากการใช้วัสดุธรรมชาติเป็นวัสดุอื่นที่ต้านทานการติดไฟ เพื่อลดความเสียหายจากเหตุอัคคีภัยและประหยัดงบประมาณในระยะยาว

(๕) พัฒนามาตรการเฝ้าระวังภัยและลดปัจจัยเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น จัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยไม่ให้แออัดเกินไป จัดให้มีแสงสว่างที่เพียงพอ จัดเวรยามรักษาการให้เพียงพอต่อขนาดพื้นที่ ติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิดในพื้นที่ส่วนรวมและพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตราย รวมทั้งเร่งจัดให้มีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ระงับเหตุ เช่น รถดับเพลิง ถังดับเพลิง รถยนต์บรรทุกน้ำ ชุดยานยนต์พร้อมอุปกรณ์ดับเพลิงเพื่อปฏิบัติการในพื้นที่ตรอกหรือซอยแคบ ตู้ยาสามัญ เครื่องกระตุ้นหัวใจไฟฟ้าชนิดอัตโนมัติ (Automated External Defibrillator: AED)

๔.๒ ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเชิงระบบและโครงสร้าง

๔.๒.๑ การสำรวจข้อมูลที่จำเป็น

ให้สภาความมั่นคงแห่งชาติร่วมกับกระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน คณะกรรมการพื้นที่พักพิงชั่วคราว และองค์การพัฒนาเอกชน สำรวจข้อมูลประชากรทุกคนในพื้นที่พักพิงชั่วคราว และข้อมูลจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินงานด้านนโยบาย ดังนี้

(๑) ข้อมูลและความประสงค์ของผู้หนีภัยการสู้รบ เช่น ความประสงค์ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามหรืออยู่ในประเทศไทย โดยให้ผู้หนีภัยการสู้รบบรรเทาถึงความเป็นไปได้ในการไปตั้งถิ่นฐานใหม่เพื่อประกอบการตัดสินใจ ข้อมูลสมาชิกในครอบครัวที่ยังอยู่ในเมียนมาหรือประเทศอื่น ระดับการศึกษาและทักษะอาชีพต่าง ๆ ความประสงค์ในการทำงานหรือหารายได้ ตลอดจนความประสงค์ด้านการศึกษาของบุตรหลานผู้หนีภัยการสู้รบ

(๒) ข้อมูลจากภาคเอกชน เช่น ประเภทแรงงานที่ยังขาดแคลน ตลาดแรงงานที่เหมาะสมกับการจ้างงานผู้หนีภัยการสู้รบ ความรู้หรือทักษะที่ผู้หนีภัยการสู้รบต้องได้รับการพัฒนาเพื่อจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน และแนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐที่เอื้อให้เกิดการจ้างงานผู้หนีภัยการสู้รบ

(๓) ข้อมูลจากองค์การพัฒนาเอกชนที่สนับสนุนช่วยเหลือ เช่น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทบทวนและพัฒนานโยบายต่อผู้หนีภัยการสู้รบให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่งบประมาณสนับสนุนช่วยเหลือผู้หนีภัยการสู้รบถูกปรับลด

๔.๒.๒ การกำหนดนโยบาย

(๑) ด้านสิทธิและสถานะบุคคล

ให้สภาความมั่นคงแห่งชาติร่วมกับกระทรวงมหาดไทย นำข้อมูลจากการสำรวจตามข้อ ๔.๒.๑ มาพิจารณาทบทวนนโยบายเพื่อพัฒนาสิทธิและสถานะของผู้หนีภัยการสู้รบใน

/พื้นที่พักพิง...

พื้นที่พักพิงชั่วคราวกลุ่มที่ไม่ประสงค์ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศไทยสาม ให้เป็นผู้มีสถานะคนต่างด้าวที่ได้รับ การผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยได้เป็นการชั่วคราว เช่นเดียวกับคนต่างด้าวกลุ่มอื่นที่อพยพ เข้ามาและอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน ซึ่งได้รับสถานะคนต่างด้าวที่ได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ใน ราชอาณาจักรไทยได้ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๔ รวมทั้งมีมาตรการทางเลือกสำหรับ ผู้หนีภัยการสู้รบซึ่งเป็นเด็กที่เดินทางโดยลำพังหรือพลัดพรากจากผู้ปกครองในประเทศต้นทาง รวมถึง สมาชิกครอบครัวผู้หนีภัยการสู้รบที่เป็นรุ่นบุตรหลานซึ่งเกิดในประเทศไทยและไม่มีเครือญาติในประเทศ ต้นทางแล้ว เพื่อให้สามารถเข้าสู่กระบวนการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวผู้ไม่มีสถานะ ทางทะเบียน โดยเพิ่มเติมเป็นอีกหนึ่งกลุ่มเป้าหมายในยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของ บุคคลในประเทศไทย หรือให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาสถานะบุคคลตามแนวทางแก้ไขปัญหากรณีเด็กและ บุคคลไร้รากเหง้า ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(๒) ด้านการศึกษา

ให้สภาความมั่นคงแห่งชาติร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ นำข้อมูลจาก การสำรวจตามข้อ ๔.๒.๑ มาพิจารณาทบทวนนโยบายเพื่อกำหนดมาตรการหรือแนวทางให้ผู้หนีภัย การสู้รบทุกช่วงวัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราวได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับแผนชีวิตในอนาคตของ ตนเอง ซึ่งควรกำหนดนโยบายเพิ่มเติม ดังนี้

(๒.๑) นโยบายการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในพื้นที่พักพิงชั่วคราว

(๒.๒) นโยบายรับผู้หนีภัยการสู้รบเข้าเรียนในระบบการศึกษาของไทย ในทุกระดับชั้น ซึ่งต้องพิจารณากำหนดแนวทางการรับเข้าเรียน การออกหลักฐานการศึกษา และ การสอบเทียบระดับการศึกษาตามระบบการศึกษา ครอบคลุมทั้งการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. ๒๕๖๖ การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน และการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้ อาจผ่อนปรนให้เดินทางออกนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราวเพื่อเข้าเรียนในสถานศึกษาได้ โดยใช้ระบบการจดแจ้งขึ้นทะเบียนไว้แทนการขออนุญาต เพื่อป้องกันการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

(๓) ด้านการจ้างงานและการมีรายได้

ให้สภาความมั่นคงแห่งชาติร่วมกับกระทรวงแรงงาน กระทรวงพาณิชย์ และจังหวัดที่เป็นพื้นที่ตั้งของพื้นที่พักพิงชั่วคราว (แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี และราชบุรี) นำข้อมูลจาก การสำรวจตามข้อ ๔.๒.๑ มาพิจารณาทบทวนนโยบาย ซึ่งต้องดำเนินการโดยให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วม ในการกำหนดมาตรการหรือแนวทาง ดังนี้

(๓.๑) มาตรการหรือแนวทางเตรียมความพร้อมให้ผู้หนีภัยการสู้รบที่ ประสงค์จะทำงานในไทยมีความรู้หรือทักษะที่จำเป็นต่อการทำงาน เช่น การใช้ภาษาไทย การพัฒนาให้เป็น แรงงานทักษะเฉพาะทางที่ยังขาดแคลนในไทยทั้งภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และก่อสร้าง

/(๓.๒) มาตรการ...

(๓.๒) มาตรการหรือแนวทางในการผ่อนปรนให้ผู้หนีภัยการสู้รบ
วัยทำงานสามารถเดินทางออกจากพื้นที่พักพิงชั่วคราวไปทำงานภายนอกได้ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของ
ประเทศ ทั้งนี้ จะต้องครอบคลุมถึงการป้องกันการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วย เช่น การใช้ระบบ
การจดแจ้งขึ้นทะเบียนไว้แทนการขออนุญาต

(๓.๓) มาตรการส่งเสริมรายได้ โดยจัดหาตลาดที่จะรับซื้อหรือช่องทาง
จัดจำหน่ายสินค้าหรือผลผลิตของผู้หนีภัยการสู้รบ เช่น ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และสินค้าหัตถกรรม

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์

นางปรีดา คงแป้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์

นางสาวปติกาญจน์ สิทธิเดช

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ภาคผนวก

	หน้า
<u>ภาคผนวก ก.</u> ข้อมูลสภาพปัญหาในการดำเนินชีวิต รวมถึงความคาดหวังหรือ ความประสงค์ของผู้หนีภัยการสู้รบ	๑๕
<u>ภาคผนวก ข.</u> ข้อมูลการดำเนินงานในการช่วยเหลือผู้หนีภัยการสู้รบ รวมถึง สภาพปัญหาอุปสรรค	๑๗
<u>ภาคผนวก ค.</u> ประเด็นข้อห่วงกังวลของหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการผ่อนปรนให้ ผู้หนีภัยการสู้รบออกไปทำงานภายนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราว	๒๐
<u>ภาคผนวก ง.</u> ข้อมูลค่าใช้จ่ายของผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ เพื่อแลกกับการไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับตามแนวทางที่รัฐกำหนด	๒๑
<u>ภาคผนวก จ.</u> ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุชุมนุมในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๔	๒๒
<u>ภาคผนวก ฉ.</u> ข้อมูลและข้อเสนอแนะต่อประเด็นการผ่อนปรนให้ผู้หนีภัยการสู้รบ ออกไปทำงานได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย	๒๔
<u>ภาคผนวก ช.</u> ข้อมูลการช่วยเหลือผู้หนีภัยการสู้รบด้านการแพทย์และสาธารณสุข รวมถึงสภาพปัญหาอุปสรรค	๒๖
<u>ภาคผนวก ซ.</u> ข้อมูลการลงพื้นที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ พื้นที่พักพิงชั่วคราว บ้านแม่หละ เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖	๒๘
<u>ภาคผนวก ฌ.</u> ข้อมูลเหตุอัคคีภัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราวและความเสียหายที่เกิดขึ้น ระหว่างปี ๒๕๕๖-๒๕๖๔	๒๙

**ภาคผนวก ก. ข้อมูลสภาพปัญหาในการดำเนินชีวิต รวมถึงความคาดหวังหรือความประสงค์ของ
ผู้หนีภัยการสู้รบ**

๑) ข้อมูลจากผู้แทนของผู้หนีภัยการสู้รบ สรุประเด็นปัญหาที่ผู้หนีภัยการสู้รบต้อง
เผชิญมาอย่างยาวนาน ดังนี้

การดำเนินชีวิต ผู้หนีภัยการสู้รบมีสถานะเป็นเพียงผู้รับความช่วยเหลือ ไม่สามารถ
พึ่งพาตนเองและทำงานเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูครอบครัวได้ ได้รับเงินค่าอาหารที่ไม่เพียงพอต่อการ
ดำเนินชีวิต ไม่มีสิทธิและเสรีภาพในการเดินทางออกนอกพื้นที่ ต้องลักลอบออกไปรับจ้างทำงานนอกพื้นที่
พักพิงชั่วคราว

สุขภาพจิตใจ ผู้หนีภัยการสู้รบและเยาวชนจำนวนมากที่เกิดและเติบโตในพื้นที่
พักพิงชั่วคราวประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต ปัญหาทางเศรษฐกิจ ขาดโอกาสทางการศึกษาและ
มีอนาคตที่ไม่แน่นอน จึงมีความกดดันและความเครียดทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า และที่ผ่านมามีปรากฏสถิติ
การฆ่าตัวตายสูงขึ้น

ที่อยู่อาศัย พื้นที่พักพิงชั่วคราวมีประชากรอาศัยอยู่แออัด และสร้างบ้านเรือน
ด้วยวัสดุชั่วคราว ได้แก่ ไม้ไผ่และใบตองตึง เป็นเหตุให้เกิดไฟไหม้บ่อยและลูกกลมอย่างรวดเร็วหรือ
พังทลายโดยง่ายจากดินถล่ม และน้ำป่าไหลหลาก

การศึกษา มีการจัดการศึกษาในพื้นที่พักพิงชั่วคราวแต่ไม่มีการเรียนการสอน
ภาษาไทย

การมีส่วนร่วม คณะกรรมการพื้นที่พักพิงชั่วคราวซึ่งเป็นตัวแทนผู้หนีภัยการสู้รบใน
พื้นที่พักพิงชั่วคราวไม่สามารถดูแลผู้หนีภัยการสู้รบได้อย่างเต็มที่และไม่ได้รับความเชื่อถือ เพราะต้อง
ปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้าพื้นที่พักพิงชั่วคราว

๒) ข้อมูลจากผู้แทนคณะกรรมการพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ๒ คน สรุปรได้ว่า
ประสงค์ให้มีการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตของผู้หนีภัยการสู้รบ โดยเฉพาะการได้รับโอกาสประกอบ
อาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพตนเองและโอกาสศึกษาต่อ โดยให้ถ้อยคำ เช่น

“เรากลายเป็นผู้อพยพมาแล้วครั้งหนึ่งและไม่อยากกลายเป็นครั้งที่สอง”

“สาเหตุก็มาจากเด็กและเยาวชนที่เกิดและเติบโตในค่าย แล้วอยู่ในค่ายตลอดชีวิต
ที่ผ่านมามีทำให้ขาดอิสระภาพในการเดินทาง หรือมาตรการในการควบคุมโรคต่าง ๆ ทำให้เด็กและเยาวชน
รู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรม ส่วนหนึ่งเกิดจากเมื่อเด็กเรียนจบในค่าย แล้วไม่มีหนทางที่จะไปเรียนต่อ
หรือหางานทำ เพราะต้องอยู่แต่ในค่ายตลอดเวลา จึงกลายเป็นแรงกดดันที่เกิดขึ้น”

“ในทุกวันนี้มีความหวังว่า สำหรับเด็กและเยาวชน ถ้าได้มีโอกาสไปหางานทำและใช้
พลังงานในทางที่ถูก และมีรายได้ให้แก่ครอบครัว สิ่งที่จะกดดันครอบครัวจะน้อยลง และการกระทำใน

ลักษณะความรุนแรงจะน้อยลง จึงขอฝากประเด็นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคำนึงถึงอนาคตของกลุ่มผู้หนีภัย ด้วยว่าจะเป็นไปในทิศทางใด โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาของเยาวชนซึ่งไม่สามารถศึกษาต่อได้ รวมทั้งผู้จบการศึกษาไม่อาจใช้ทักษะเลี้ยงชีพตนเองได้ จึงคาดหวังว่าจะมีโอกาสให้กับกลุ่มคนเหล่านี้ออกไปทำงาน หาเลี้ยงชีพ ความรุนแรงก็จะไม่เกิดขึ้น”

นอกจากนั้น กลุ่มบุคคลที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้อยู่อาศัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราวได้เรียกร้องขอให้ได้รับการพัฒนาสถานะให้สามารถเดินทางไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามได้ หรือหากเป็นคนที่ มีทุนหรือเครือข่ายในต่างประเทศก็ควรให้เดินทางไปได้

๓) ข้อมูลจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ๑ ครอบครัว สรุปลงได้ว่า ประสงค์ให้ออกไปทำงานภายนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราวได้ โดยให้ถ้อยคำว่า

“ต้องการออกไปทำงานนอกรายได้อย่างอิสระ ส่วนใหญ่ที่จะไปทำคือรับจ้างรายวัน ปัจจุบันออกไปทำงานไม่ได้เลย แต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๒-๒๐๑๕ เป็นช่วงที่ออกไปทำงานได้อย่างอิสระ เขียนใบขออนุญาตครั้งแรกออกไปได้แค่ ๓ วัน เป็นเงิน ๒๐๐ บาทต่อใบ แต่หากไม่กลับตามกำหนด จะให้ญาติเขียนเพิ่มอีก ๑ ใบ แล้วออกไปรับกลับมา ตอนนั้นออกไปเก็บข้าวโพดได้เงินวันละ ๑๐๐ บาท โดยจะออกไปประมาณ ๑๕ วัน”

๔) ข้อมูลจากองค์การพัฒนาเอกชน สรุปลงได้ว่า พื้นที่พักพิงชั่วคราวก่อตั้งมาเป็น เวลานาน ปัจจุบันผู้หนีภัยการสู้รบส่วนหนึ่งเป็นรุ่นลูกรุ่นหลานที่เกิดและเติบโตในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ซึ่งไม่ได้ประสบกับเหตุการณ์สู้รบในอดีต ประกอบกับเป็นยุคสมัยใหม่ที่มีสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ต้อง สื่อสารทำความเข้าใจกันมากขึ้นเพื่อรับฟังปัญหาหรือข้อเสนอจากกลุ่มผู้หนีภัยการสู้รบโดยตรง

ภาคผนวก ข. ข้อมูลการดำเนินงานในการช่วยเหลือผู้หนีภัยการสู้รบ รวมถึงสภาพปัญหาอุปสรรค

๑) ข้อมูลจากกระทรวงมหาดไทย และสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ

รัฐบาลไทยผ่อนปรนให้ผู้หนีภัยการสู้รบอาศัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราวได้เป็นการชั่วคราว ตามหลักมนุษยธรรม มีสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติเป็นหน่วยงานระดับนโยบาย กระทรวงการต่างประเทศรับผิดชอบเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหา และกระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยปฏิบัติในการบริหารจัดการพื้นที่พักพิงชั่วคราว

การดูแลผู้หนีภัยการสู้รบของกรมการปกครอง ประกอบด้วย การควบคุมดูแลและจัดระเบียบเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งรวมถึงการประสานการปฏิบัติงานกับหน่วยทหาร/ตำรวจ การสำรวจจัดทำทะเบียนผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราว การประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติการทางจิตวิทยาและการข่าว การประสานงานและกำกับดูแลเจ้าหน้าที่องค์กรระหว่างประเทศและองค์การพัฒนาเอกชน การปฏิบัติการด้านมนุษยธรรมเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การรายงานผลการปฏิบัติงานและเหตุการณ์สำคัญในพื้นที่พักพิงชั่วคราวให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานประจำในพื้นที่พักพิงชั่วคราวแต่ละแห่งประกอบด้วย หัวหน้าพื้นที่พักพิงชั่วคราวซึ่งเป็นปลัดอำเภอ ๑ คน ผู้ช่วยหัวหน้าพื้นที่พักพิงชั่วคราว ๑ คน ลูกจ้างปฏิบัติงานบริหารและประสานราชการ งานทะเบียนและการสงเคราะห์ และงานรักษาความสงบเรียบร้อยซึ่งเป็นสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน (อส.) ทั้งนี้ การบริหารงานในพื้นที่พักพิงชั่วคราวจัดให้มีคณะกรรมการพื้นที่พักพิงชั่วคราวซึ่งมาจากการเลือกตั้งของผู้หนีภัยการสู้รบ และแบ่งพื้นที่ดูแลออกเป็น “โซน” เทียบเท่าตำบล และ “ป๊อก” เทียบเท่าหมู่บ้าน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้หนีภัยการสู้รบ มีองค์การระหว่างประเทศและองค์การพัฒนาเอกชนเป็นหน่วยปฏิบัติหลักที่ให้ความช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข การแจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภค และการสนับสนุนสาธารณูปโภค

ปัญหาอุปสรรคที่พบ ได้แก่

(๑) การลักลอบเข้า-ออกพื้นที่พักพิงชั่วคราว มีแนวทางการแก้ไขโดยจัดทำฐานข้อมูลทะเบียนที่เป็นปัจจุบัน เพิ่มความเข้มงวดการเข้า-ออกตามช่องทางที่กำหนด จัด อส. ร่วมกับทหารและตำรวจตั้งจุดสกัด/จุดตรวจเข้มงวด จัด อส. ออกลาดตระเวนภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว

(๒) สาธารณภัย มีแนวทางการแก้ไขโดยจัดประชุมคณะกรรมการพื้นที่พักพิงชั่วคราว เพื่อแจ้งข่าวสาร เตรียมการป้องกัน จัดทำแผนป้องกันภัยและซักซ้อมแผน

(๓) ทศนคติของราษฎรไทยที่อาศัยอยู่รอบพื้นที่พักพิงชั่วคราว มีแนวทางการแก้ไขโดยชี้แจงให้ราษฎรไทยเข้าใจบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ผู้หนีภัยการสู้รบ

(๔) การปฏิบัติงานในภาวะกดดันจากเหตุที่ข้อบังคับตามแนวทางที่หน่วยงานระดับนโยบายกำหนดไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เช่น การห้ามไม่ให้มีรถจักรยานยนต์หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติในพื้นที่ต้องผ่อนปรน

๒) ข้อมูลจากองค์การพัฒนาเอกชน เช่น

๒.๑) The Border Consortium (TBC)

TBC ดูแลเครื่องอุปโภคบริโภคและซ่อมแซมที่พักอาศัย รวมถึงการดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราวของไทย ๙ แห่ง โดย

- สนับสนุนค่าตอบแทนให้ผู้หนีภัยการสู้รบที่เป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานแตกต่างกันไปโดยอยู่ระหว่าง ๕๐๐-๑,๕๐๐ บาทต่อเดือน เช่น สนับสนุนค่าตอบแทน ๗๐๐ บาทต่อเดือน ให้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำเขตพื้นที่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละกว่า ๑๘๐ คน

- สนับสนุนค่าซ่อมแซมที่พักอาศัยและเปลี่ยนวัสดุธรรมชาติสำหรับมุงหลังคาด้วยใบตองตึง ใบจาก หญ้าคา ตามแต่ละพื้นที่จะหาได้

- สนับสนุนค่าดำรงชีพด้วยวิธีเติมเงินในบัตรสำหรับนำไปซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคจากร้านค้าที่ขึ้นทะเบียนไว้ เช่น พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละมี ๓๗ ร้านค้า พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านอัมเปี้ยมี ๑๖ ร้านค้า และพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านนุโพมี ๑๒ ร้านค้า การสนับสนุนค่าดำรงชีพเป็นตามเกณฑ์ที่ปรับตามองค์การอนามัยโลก โดยพิจารณาจากสัดส่วนความต้องการของบุคคลตามเพศและช่วงวัย จำแนกเป็น ๔ กลุ่ม ได้แก่ (๑) กลุ่มบุคคลที่พึ่งพาตนเองได้จะไม่ได้รับค่าดำรงชีพประจำเดือน (๒) กลุ่มบุคคลทั่วไป (standard household) จะได้รับค่าดำรงชีพ ๑๖๐ บาท (เด็ก) ๒๒๐ บาท (ผู้ใหญ่) ต่อคนต่อเดือน (๓) กลุ่มเปราะบาง (vulnerable household) จะได้รับค่าดำรงชีพ ๑๖๐ บาท (เด็ก) ๒๗๐ บาท (ผู้ใหญ่) ต่อคนต่อเดือน (๔) กลุ่มเปราะบางมากที่สุด (most vulnerable household) จะได้รับค่าดำรงชีพ ๑๘๐ บาท (เด็ก) ๓๕๐ บาท (ผู้ใหญ่) ต่อคนต่อเดือน ทั้งนี้ อัตราค่าดำรงชีพผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราวแต่ละแห่งอาจแตกต่างกัน

เดิม TBC ได้รับงบประมาณดำเนินงาน ๑,๐๐๐ ล้านบาทต่อปี แต่ต่อมาถูกปรับลดเหลือประมาณ ๖๐๐ ล้านบาทต่อปี ขณะที่ประชากรในพื้นที่พักพิงชั่วคราวเพิ่มขึ้น ซึ่งความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับการไม่คุมกำเนิดเป็นอีกปัจจัยทำให้ประชากรเพิ่มสูงขึ้น จึงได้ประสานงานองค์การพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องเข้ามาวางแผนครอบครัว

๒.๒) Catholic Office for Emergency Relief and Refugees (COERR)

COERR ดำเนินงานร่วมกับ UNHCR ในการคุ้มครองดูแลเด็กและผู้ที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน และ COERR ได้ส่งเสริมให้ผู้หนีภัยการสู้รบทำเกษตรกรรมอินทรีย์ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ความรู้พร้อมแจกเมล็ดพันธุ์และอุปกรณ์ทางการเกษตรให้แก่ผู้เรียนทั้งผู้สูงอายุและเด็กที่พลัดพรากจากผู้ปกครอง หลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 มีเกษตรกรเพิ่มขึ้นเป็น ๗๓๒ คน

นอกจากนั้นยังส่งเสริมการฝึกอาชีพให้ผลิตผลิตภัณฑ์ เช่น เทียนไข สบู่ ยาหอม เครื่องจักรสาน ผลิตภัณฑ์รีไซเคิล เป็นต้น เพื่อนำไปใช้อุปโภคบริโภคหรือจำหน่ายหารายได้ แต่พบข้อจำกัดในเรื่องการรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้า จึงไม่สามารถนำผลิตภัณฑ์ของผู้เรียนไปจำหน่ายในเชิงพาณิชย์

๒.๓) Shanti Volunteer Association (SVA)

SVA ส่งเสริมดูแลห้องสมุดในพื้นที่พักพิงชั่วคราว และจัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียน เช่น การเล่านิทาน ซึ่งมีข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ผันผวนจากค่าเงินของประเทศที่สนับสนุน

๒.๔) Save the children

Save the children ดูแลจัดการศึกษาและพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน โดยทำงานร่วมกับ Adventist Development & Relief Agency Thailand (ADRA) ซึ่งสนับสนุนดูแลด้านอุปกรณ์ทางการศึกษา ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติงานได้รับเสียงสะท้อนจากผู้หนีภัยการสู้รบว่าประสงค์จะเรียนภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันและเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตต่อไปด้วย

๒.๕) Humanity & Inclusion (HI)

HI ให้ความรู้เรื่องการป้องกันกับระเบิด การส่งเสริมคนพิการเข้าสู่สังคม และการฟื้นฟูร่างกายโดยจัดกายภาพบำบัดและอุปกรณ์ เช่น ขาเทียม ซึ่งมีผู้รับบริการ ๑,๕๐๐ คน

๓) ข้อมูลจาก UNHCR

UNHCR มีหน้าที่คุ้มครองดูแลผู้หนีภัยการสู้รบ และการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน รวมทั้งมุ่งสนับสนุนที่จะประกันความเท่าเทียมและการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม โดยร่วมกับองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องดำเนินการด้านการคุ้มครองใน ๓ ประเด็นหลัก คือ

(๑) การคุ้มครองจากความรุนแรงด้านเพศสภาพและเพศภาวะ (sexual and gender violence) กล่าวคือ การจذبอบรม อส. และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำเขตพื้นที่ เช่น การป้องกันความรุนแรงทางเพศ การดูแลตัวเองของผู้หนีภัยการสู้รบในขณะที่ถูกจับกุมดำเนินคดี การปฏิบัติหรือให้สิทธิแก่ผู้หนีภัยการสู้รบที่กระทำความผิดและถูกควบคุมตัว รวมทั้งพัฒนาคู่มือด้านการรักษาความปลอดภัยซึ่งอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติและองค์กรที่ต้องแจ้งเหตุเมื่อพบเด็กที่ต้องได้รับความคุ้มครองหรือพบเหตุต่าง ๆ เช่น การล่วงละเมิดทางเพศ

(๒) การคุ้มครองเด็กที่พลัดพรากจากพ่อแม่ เด็กที่ไม่มีญาติพี่น้อง โดยหาแนวทางช่วยเหลือแก้ไขปัญหาแก่เด็กเหล่านี้

(๓) การคุ้มครองช่วยเหลือให้สามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เช่น การพาไปแจ้งความ การให้คำปรึกษาทางกฎหมาย การอธิบายกระบวนการขั้นตอนตามกฎหมายและสิทธิของผู้ต้องหา

๔) ข้อมูลจาก IOM

IOM มีหน้าที่เตรียมความพร้อมและหลักฐานการเดินทางสำหรับผู้หนีภัยการสู้รบเพื่อเดินทางไปประเทศที่สาม

ภาคผนวก ค. ประเด็นข้อห่วงกังวลของหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการผ่อนปรนให้ผู้หนีภัย
การสู้รบออกไปทำงานภายนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราว

๑) ในการประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๙ เพื่อพิจารณาข้อเสนอแนะของ
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามรายงานผลการพิจารณา ที่ ๑๒๐๐-๑๒๐๓/๒๕๕๘ ลงวันที่
๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ นั้น สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) กระทรวงมหาดไทย (มท.) และ
กระทรวงการต่างประเทศ (กต.) เห็นพ้องกันว่า การเปิดโอกาสให้ผู้หนีภัยการสู้รบมีสิทธิทำงานได้
จะเป็นปัจจัยดึงดูดให้มีผู้หนีภัยการสู้รบลักลอบเข้ามาในประเทศหรือมาอาศัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราว
มากขึ้น และหากออกไปทำงานนอกพื้นที่ได้จริง จะเกิดปัญหาเรื่องการพิสูจน์สัญชาติทำให้ควบคุม
ยากขึ้นและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ อีกทั้งจะผิดวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือผู้หนีภัย
การสู้รบ ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับผู้เดินทางเข้ามาด้วยจุดประสงค์เพื่อทำงานหรือใช้แรงงาน

๒) ข้อเสนอในการเปิดโอกาสให้มีสิทธิในการทำงานถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอีกครั้ง
เมื่อเกิดการรัฐประหารในเมียนมา โดยสภาความมั่นคงแห่งชาติได้จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อศึกษา
และทบทวนแนวทางแก้ไขปัญหาผู้หนีภัยการสู้รบ ซึ่งได้พิจารณาศึกษาและประชุมร่วมกับหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องแล้ว และเห็นว่ายังมีหลายประเด็นที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่

๒.๑) ประเด็นความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

๒.๒) ประเด็นอื่น ๆ เช่น

- ผิดวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือบุคคลที่อพยพเข้ามาเพื่อหนีภัยการสู้รบ
หรือความกลัวต่อการถูกประหัตประหารซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับบุคคลที่อพยพเข้ามาด้วยเหตุผลเศรษฐกิจ
เพื่อทำงานหรือหารายได้ ไม่สอดคล้องกับกฎหมายหรือแนวทางตามนโยบายของรัฐที่บังคับใช้อยู่

- สร้างปัจจัยดึงดูดให้คนต่างด้าวกลุ่มใหม่ลักลอบเข้ามาอีกเป็นจำนวนมาก
และผู้หนีภัยการสู้รบกลุ่มเดิมจะไม่เดินทางกลับมาตุภูมิ

- จะเกิดปัญหาเรื่องพิสูจน์สัญชาติทำให้ควบคุมยากขึ้น เสี่ยงต่อการถูกแสวงหา
ประโยชน์โดยมิชอบจากการค้ามนุษย์

- อาจเกิดความเหลื่อมล้ำทางสิทธิประโยชน์ระหว่างผู้หนีภัยกลุ่มนี้กับคนต่างด้าว
กลุ่มอื่น เช่น กลุ่มแรงงานต่างด้าวที่ต้องรับผิดชอบภาระด้านที่พักอาศัยของตนเองและค่าประกันให้แก่
นายจ้าง

- การขาดทักษะและความเข้าใจวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยทำให้ผู้ประกอบการ
ไทยไม่ต้องการแรงงานที่เป็นผู้หนีภัยการสู้รบ

- ความพร้อมในการบริหารจัดการกับความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย

ภาคผนวก ง. ข้อมูลค่าใช้จ่ายของผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละเพื่อ แลกกับการไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับตามแนวทางที่รัฐกำหนดขึ้น

๑) ข้อมูลจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ๑ ครอบครัว และ บุคคล ๑ คน สรุปว่า

๑.๑) ค่าใช้จ่ายช่วงก่อนสถานการณ์โควิด-19 เช่น

- ค่าเช่า-ออกพื้นที่พักพิงชั่วคราวครั้งละ ๒๐๐ บาทต่อคนต่อ ๓ วัน
- ค่าซื้อรถจักรยานยนต์ ๕,๐๐๐ บาทต่อคัน
- ค่าประกอบกิจการร้านค้าจ่ายเป็นรายเดือน เช่น ร้านขายโทรศัพท์เคลื่อนที่ ๒,๕๐๐ - ๓,๐๐๐ บาท ร้านวัสดุก่อสร้าง ไม้ยูคาลิปตัส ปูนซีเมนต์ ๕,๐๐๐ บาท ร้านขายเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ขนาดใหญ่ ๕,๐๐๐ บาท หากเป็นร้านค้าขนาดเล็ก ๓๐๐-๕๐๐ บาท ร้านรับส่งพัสดุ ๒๐๐ บาทต่อกล่องพัสดุน้ำหนัก ๒๕ กิโลกรัม ซึ่งบางเดือนที่มีพัสดุน้ำหนักจำนวนมากมีรายจ่าย ๓๐๐,๐๐๐-๔๐๐,๐๐๐ บาท

๑.๒) ช่วงสถานการณ์โควิด-19 จำกัดให้เฉพาะผู้ประกอบการค้าขายเท่านั้นที่สามารถเช่า-ออกพื้นที่พักพิงชั่วคราวได้ โดยจ่ายค่าเช่า-ออกพื้นที่พักพิงชั่วคราวเป็นรายเดือน เดือนละ ๑,๐๐๐ บาท เพื่อเช่า-ออกตามเวลาที่กำหนดไว้สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง หากจะเช่า-ออกพื้นที่พักพิงชั่วคราวในวันอื่นต้องจ่ายเพิ่มครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท

๒) ข้อมูลจากหน่วยงานภาคประชาสังคมและนักกิจกรรมที่ทำงานคุ้มครองผู้ลี้ภัยและผู้โยกย้ายถิ่นฐาน สรุปว่า ผู้หนีภัยการสู้รบที่ออกนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราวจะไปทำงานเป็นแรงงานภาคเกษตรกรรม เช่น รับจ้างหักข้าวโพดหรือปลูกข้าว หรือเป็นแรงงานก่อสร้าง หรือรับจ้างเก็บลูกหินหรือทรายบรรจุกระสอบตามริมแม่น้ำ การออกมาทำงานครั้งหนึ่งจะใช้เวลา ๗-๑๕ วัน แตกต่างกันในแต่ละงาน และการออกไปทำงานแต่ละครั้งต้องจ่ายค่าเช่า-ออกตามจำนวนวันทำงาน หากบุตรหลานที่อยู่ต่างประเทศส่งเงินมาให้ ผู้หนีภัยการสู้รบต้องจ่ายค่าดำเนินการส่วนหนึ่งให้นายหน้ารับเงินโอนนั้น นอกจากนั้นยังมีปัญหาเสพติดในพื้นที่พักพิงชั่วคราวด้วย

ภาคผนวก จ. ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุชุมนุมในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ จังหวัดตาก เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๔

๑) ข้อมูลจากกระทรวงมหาดไทย จังหวัดตาก และอำเภอท่าสองยาง

๑.๑) จังหวัดตากได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งได้พิจารณาจากพยานหลักฐานแล้วมีความเห็นว่า สาเหตุเกิดจากในวันเกิดเหตุเวลาประมาณ ๑๗.๐๐ น. ปลัดอำเภอ (หัวหน้าพื้นที่พักพิงชั่วคราว) ในขณะนั้น ได้ยึดรถจักรยานยนต์ ๒ คัน เนื่องจากผู้หนีภัยการสู้รบซึ่งขับซิ่งรถดังกล่าวไม่สวมหน้ากากอนามัยตามมาตรการแผนปฏิบัติการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อมาเจ้าของรถจักรยานยนต์ทั้ง ๒ คัน ได้มาเจรจาขอรถจักรยานยนต์คืน เมื่อปลัดอำเภอไม่ยอมคืนให้ เจ้าของรถดังกล่าวได้พาพรรคพวกมาประมาณ ๑๐ กว่าคน เพื่อขอรถจักรยานยนต์คืน แต่ปลัดอำเภอก็ยังไม่ยอมคืนให้และเกิดการโต้เถียงกัน ต่อมาเจ้าของรถจักรยานยนต์ได้ชักชวนคนประมาณ ๔๐ กว่าคน มาชุมนุมประท้วงเพื่อให้คืนรถจักรยานยนต์ ปลัดอำเภอจึงคืนรถจักรยานยนต์ทั้ง ๒ คัน

๑.๒) แต่หลังจากนั้น ผู้ชุมนุมยังชักชวนคนเข้ามาชุมนุมเพิ่มมากขึ้นเป็นประมาณ ๑,๐๐๐ คน เนื่องจากไม่พอใจที่ นาง ม. (เจ้าของร้านขายของในพื้นที่พักพิงชั่วคราว) ผูกขาดการซื้อขายสินค้าบางประเภท เช่น หอมแดง กระเทียม และไม่พอใจการบังคับใช้มาตรการป้องกันโควิด-19 ที่เข้มงวดของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ เป็นต้นมา โดยเฉพาะมาตรการห้ามผู้หนีภัยการสู้รบและบุคคลภายนอกเข้า-ออกพื้นที่พักพิงชั่วคราวอย่างเด็ดขาดซึ่งน่าจะทำให้เกิดความเครียดสะสมจนนำไปสู่การประท้วง

๑.๓) พยานได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคือคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง เช่น การปรับลดบทลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโควิด-19 โดยไม่ควรใช้มาตรการยึดรถจักรยานยนต์ซึ่งใช้รับจ้างเพื่อหารายได้ การปรับมาตรการเข้า-ออกพื้นที่พักพิงชั่วคราวตามเหตุผลความจำเป็น โดยให้คณะกรรมการพื้นที่พักพิงชั่วคราวมีบทบาทให้ความเห็นภายใต้ระเบียบกฎหมายการไม่เลือกปฏิบัติในการพิจารณาอนุญาตเข้า-ออกพื้นที่พักพิงชั่วคราว รวมทั้งคณะกรรมการพื้นที่พักพิงชั่วคราวและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองควรประชุมเป็นประจำทุกเดือนเพื่อสร้างความร่วมมือ แลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโควิด-19 และปัญหาอุปสรรคอื่นใดที่เกิดขึ้น การมีช่องทางรับฟังปัญหาผ่านคนกลาง (ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง) ตลอดจนเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขควรประชาสัมพันธ์และสื่อสารให้เข้าใจสถานการณ์และเหตุผลความจำเป็นในการบังคับใช้มาตรการป้องกันโควิด-19 มากขึ้น ตลอดจนการดำเนินคดีตามกฎหมาย

๑.๔) หลังเกิดเหตุ นายอำเภอท่าสองยางได้สั่งการให้เพิ่มการประชุมระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองกับคณะกรรมการพื้นที่พักพิงชั่วคราวและหัวหน้าโซน จากเดิมเดือนละ ๑ ครั้ง เป็นสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง เพื่อประเมินสถานการณ์และรับฟังปัญหาร่วมกัน

๒) ข้อมูลจากสถานีตำรวจภูธรท่าสองยางและศาลจังหวัดแม่สอด

๒.๑) เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ เวลา ๐๕.๐๐ น. เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรท่าสองยางร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาในพื้นที่พักพิงชั่วคราวและจับกุมบุคคลซึ่งเป็นผู้ต้องหาจากเหตุชุมนุม เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๔ รวม ๗ คน ตามหมายจับของศาลจังหวัดแม่สอด ส่วนผู้ต้องหาตามหมายจับอีก ๓ คนได้เข้ามาพบกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และมีผู้ต้องหาอีก ๑ คนถูกจับกุมในความผิดฐานครอบครองเครื่องกระสุนปืนก่อนแล้ว ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้แจ้งสิทธิของผู้ต้องหาให้ทราบ และจัดล่ามแปลภาษาให้ผู้ต้องหาทั้งในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน ต่อมาศาลจังหวัดแม่สอดมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาทั้ง ๑๐ คน โดยพนักงานสอบสวนได้สรุปสำนวนเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาและส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ ทั้งนี้ สถานีตำรวจภูธรท่าสองยางไม่เคยได้รับแจ้งเหตุความไม่ปลอดภัยจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี

๒.๒) เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ศาลจังหวัดแม่สอดได้พิพากษายกฟ้องจำเลยทั้ง ๑๑ คน ตามคดีหมายเลขดำที่ [REDACTED] คดีหมายเลขแดงที่ [REDACTED]

๓) ข้อมูลจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ๑ ครอบครัว และพยานบุคคลที่อาศัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ๑ คน

การชุมนุมมีสาเหตุความคับข้องใจจากหลายกรณี เช่น

- ผู้หนีภัยการสู้รบที่มีร้านค้าในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละต้องซื้อสินค้าจากนาง ม. และนาย ว. (สามีของนาง ม.) ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลผูกขาดการจำหน่ายสินค้า เช่น หอมแดง กระเทียม น้ำมัน กล้วยเลี้ยงสัตว์ ในราคาที่สูงกว่าราคาขายในอำเภอแม่สอด ๒-๓ เท่า หากไม่ซื้อสินค้าจากนาง ม. จะถูกยึดสินค้า

- ในห้วงสถานการณ์โควิด-19 นาง ม. สามารถออกนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราวไปซื้อสินค้ามาขายได้ทุกวัน แต่ผู้หนีภัยการสู้รบที่มีร้านค้าออกไปซื้อสินค้าได้เพียงสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

- ต้องจ่ายเงินเพื่อแลกกับการเข้า-ออกพื้นที่พักพิงชั่วคราว

- หากนาย ว. ไม่พูดเข้าข้างปลัดอำเภอ (หัวหน้าพื้นที่พักพิงชั่วคราว) ในช่วงที่ผู้หนีภัยการสู้รบซึ่งมีอารมณ์โกรธจากการถูกกดขี่มานานเริ่มมาชุมนุมมากขึ้นจากการบอกต่อและถ่ายทอดสดทางสื่อสังคมออนไลน์ เหตุการณ์อาจไม่เป็นอย่างที่เกิดขึ้น

ทั้งนี้ จากการชุมนุมที่เกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินคดีกับผู้ต้องหา ๑๑ คนในข้อหาฐานวางเพลิงเผาทรัพย์สินและต่อสู้ขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน

ภาคผนวก ฉ. ข้อมูลและข้อเสนอแนะต่อประเด็นการผ่อนปรนให้ผู้หนีภัยการสู้รบออกไปทำงานได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

๑) ข้อมูลจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากและหอการค้าจังหวัดตาก

๑.๑) หน่วยงานของรัฐเคยมีแนวคิดนำผู้หนีภัยการสู้รบออกมาทำงานภายนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราว แต่ขอพิจารณาผลการดำเนินการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมย แห่งที่ ๒ ก่อน หากประสบผลสำเร็จจะดำเนินโครงการก่อสร้างสะพานข้ามระหว่างชายแดนไทย-เมียนมา แห่งที่ ๓ และจะนำผู้หนีภัยการสู้รบออกมาทำงาน แต่ท้ายสุดไม่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้

๑.๒) แรงงานภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่เป็นแรงงานสัญชาติเมียนมากลุ่มชาติพันธุ์พม่า ขณะที่ผู้หนีภัยการสู้รบเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ซึ่งวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสองแตกต่างกัน นอกจากนี้ชาติพันธุ์พม่าไม่ยอมรับชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จึงทำให้ภาคธุรกิจในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ไม่สามารถรับกลุ่มผู้หนีภัยการสู้รบเข้าทำงานได้ ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจต้องศึกษาความต้องการแรงงานในพื้นที่อื่นด้วย

๑.๓) การเตรียมความพร้อมด้านภาษาไทยให้กับผู้หนีภัยการสู้รบเป็นเรื่องที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้ทุกฝ่ายมีความเข้มแข็ง ประการสำคัญคือ การดำเนินการต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของคนในชุมชนและคนในพื้นที่พักพิงชั่วคราว โดยการกำหนดนโยบายต้องควบคู่กับการปรับเปลี่ยนระบบบริหารจัดการด้านแรงงานของรัฐเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการพัฒนาเศรษฐกิจและนำกำลังคน ซึ่งเป็นผู้หนีภัยการสู้รบมาใช้ประโยชน์ในภาคเกษตรกรรมแทนโดยไม่สร้างความเหลื่อมล้ำ เช่น การดำเนินนโยบายควรพิจารณาแรงงานภาคเกษตรกรรมออกจากแรงงานภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ เป็นต้น

๒) ข้อมูลจาก UNHCR

๒.๑) UNHCR มีเอกสาร (non-paper) เสนอข้อห่วงใยและข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทย ใน ๒ ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้หนีภัยการสู้รบไม่สามารถเข้าถึงการจ้างงานตามกฎหมาย ขณะที่เงินบริจาคเพื่อช่วยเหลือในการดำรงชีพของผู้หนีภัยการสู้รบลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้หนีภัยการสู้รบต้องพึ่งพาความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และผู้หนีภัยการสู้รบบางคนมีรายได้เพียงเล็กน้อยจากการจ้างงานนอกระบบและการจ้างงานชั่วคราว เป็นความเสี่ยงที่จะถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ และถูกจับกุม อีกทั้งการขาดกรอบกฎหมายทำให้ภาคเอกชนมีข้อจำกัดในการจ้างงานผู้หนีภัยการสู้รบ การส่งเสริมให้ผู้หนีภัยการสู้รบเข้าถึงโอกาสในการทำงานจะช่วยลดความกดดันและความผิดหวังหตุของผู้หนีภัยการสู้รบ จึงควรให้โอกาสแก่กลุ่มบุคคลที่มีความสามารถในการทำงาน กลุ่มคนรุ่นใหม่ เพื่อให้สามารถดูแลสนับสนุนครอบครัวของตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก

ทั้งนี้ มาตรการนี้ไม่ได้เป็นแค่การช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อแง่มุมอื่น กล่าวคือ การบรรเทาจากความกดดัน การเข้าถึงศักยภาพของตนเองในฐานะมนุษย์คนหนึ่งอันจะช่วยลดความตึงเครียดทางสังคม และการออกมาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายย่อมมีความใกล้ชิดซุ่มซมในพื้นที่ ประกอบกับเศรษฐกิจในพื้นที่ยังขาดแคลนแรงงาน ซึ่งอาจเป็นผลดีในการพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจของประเทศไทยและภายในชุมชนด้วย โดยคาดว่าจะมีผู้หนีภัยการสู้รบที่อยู่ในช่วงวัยทำงาน ประมาณ ๓๙,๐๐๐ คน หรือประมาณร้อยละ ๔๐

ในการนี้ จึงขอเสนอแนะขั้นตอนการพัฒนานโยบายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้หนีภัยการสู้รบ ๓ ขั้นตอน คือ

(๑) การทำความเข้าใจตลาดแรงงาน โดยฐานข้อมูลเกี่ยวกับการจ้างงานที่เป็นปัจจุบันจะบ่งชี้ความต้องการที่มีอยู่ในตลาดแรงงานและภาคเอกชน สมาคมธุรกิจท้องถิ่น หรือหน่วยงานท้องถิ่นอาจช่วยให้ข้อมูลโอกาสการจ้างงานที่เกิดขึ้นใหม่ การทำความเข้าใจแนวโน้มการจ้างแรงงานต่างด้าวเมียนมาในพื้นที่ตั้งของพื้นที่พักพิงชั่วคราวอาจสนับสนุนข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับความต้องการแรงงาน

(๒) การรู้จักประชากรที่พำนักในพื้นที่พักพิงชั่วคราว และประชากรที่พำนักอาศัยโดยรอบพื้นที่พักพิงชั่วคราว อาจช่วยสนับสนุนให้ภาคเอกชนขยายหรือเปิดตลาดใหม่ ๆ เนื่องจากความพร้อมของแรงงานเฉพาะด้าน โดยข้อมูลเกี่ยวกับประชากรในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ควรรวมถึงอายุ เพศ การแยกครัวเรือนและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และยังสามารถรวมถึงข้อมูลคุณวุฒิ ทักษะและประสบการณ์การทำงาน ตลอดจนองค์ประกอบในครัวเรือน

(๓) การพิจารณาโครงการนำร่องในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งหรือหลายพื้นที่ โดยที่ผู้อยู่อาศัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราวสามารถลงทะเบียนในโปรแกรมที่เชื่อมโยงความต้องการและทักษะแรงงาน และเปิดโอกาสให้จ้างงานในระยะเวลาเริ่มต้นหนึ่งปี และการประเมินโครงการนำร่องภายหลังระยะเวลาที่กำหนดจะช่วยให้สามารถจัดทำแผนงานสำหรับการขยายโครงการไปยังพื้นที่พักพิงอื่น

ประเด็นที่สอง นำเสนอประโยชน์ที่อาจเกิดแก่นักเรียนผู้หนีภัยการสู้รบซึ่งเกิดและเติบโตในพื้นที่พักพิงชั่วคราวที่จะได้รับโอกาสในการศึกษาที่ดีขึ้นกว่าเดิม โดยแสวงหาวิธีที่จะสามารถเข้าถึงโอกาสในการศึกษาที่สูงขึ้นในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้คนกลุ่มนี้เติบโตและดูแลครอบครัวตนเองได้ต่อไปในอนาคต

ภาคผนวก ข. ข้อมูลการช่วยเหลือผู้หนีภัยการสู้รบด้านการแพทย์และสาธารณสุข รวมถึง สภาพปัญหาอุปสรรค

๑) ข้อมูลจาก International Rescue Committee (IRC)

IRC เป็นองค์การพัฒนาเอกชนที่สนับสนุนการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ๗ แห่ง และ Malteser International (MI) ดำเนินงานในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ๒ แห่ง คือ บ้านแม่ละอูน และบ้านแม่ลามาทอง

การบริการสาธารณสุขที่ IRC จัดในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ได้แก่ การรักษาโรคพื้นฐาน การทำคลอด การบาดเจ็บฉุกเฉิน การให้วัคซีนสร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็กเช่นเดียวกับเด็กไทยซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อมโดยสนับสนุนวัสดุในการก่อสร้างห้องสุขา ซึ่งเจ้าหน้าที่ของ IRC ไม่ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติงานในห้วงเวลาออกราชการ (กลางคืน) แต่มีผู้หนีภัยการสู้รบซึ่งเป็นผู้ช่วยเหลือด้านสุขภาพที่ผ่านการอบรมแล้วเป็นผู้ปฏิบัติงานในช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งมีประมาณ ๑,๘๐๐ คน ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวทั้ง ๗ แห่ง (พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละมี ๔๐๐ คน) โดย IRC สนับสนุนค่าตอบแทนให้ผู้ปฏิบัติงานเหล่านี้แตกต่างกันตามภาระงาน ประสบการณ์ และระยะเวลาทำงาน ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานคล้ายแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่ผดุงครรภ์ เจ้าหน้าที่สิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่งานสุขภาพจิต อาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่อื่น

สถานพยาบาลของ IRC ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ๒ แห่ง คือ สถานพยาบาลหลักรองรับได้ ๑๗๒ เตียง ดูแลทั้งผู้ป่วยใน ผู้ป่วยนอก แพนกอนามัยแม่และเด็กซึ่งมีตู้อบสำหรับเด็กแรกเกิด ส่วนสถานพยาบาลอีกแห่งดูแลเฉพาะผู้ป่วยนอก โดยประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุขของรัฐในการสนับสนุนเครื่องเอ็กซเรย์เพื่อให้บริการทางการแพทย์ นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการสำคัญได้แก่ การรณรงค์ห้ามทานอาหารเค็มหรือใส่ผงชูรส การรณรงค์เกี่ยวกับการคุมกำเนิดซึ่งมีหลายทางเลือกให้พิจารณา โดยหวังสถานการณ์โควิด-19 มีอัตราการคลอดทารกสูงขึ้นประมาณ ๕๐๐ คนต่อปี และยังมีข้อห่วงกังวลในปัญหาด้านสุขภาพจิตที่มีประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ คน ซึ่งพบกรณีการทำร้ายตัวเองแต่ไม่ร้ายแรงมาก ปัญหาด้านโภชนาการพบว่า ประชากรร้อยละ ๑๐-๒๐ มีภาวะขาดสารอาหารและพบภาวะคลอดก่อนกำหนด มีผู้เข้ารับบำบัดที่ศูนย์ยาเสพติดประมาณ ๑๐-๒๐ คน

กรณีผู้ป่วยมีอาการสาหัสต้องเข้ารับการรักษา เช่น แผลไฟไหม้ระดับที่สอง (second degree burn) จำเป็นต้องส่งตัวผู้ป่วยไปรักษาในโรงพยาบาลภายนอกที่มีความพร้อมของอุปกรณ์ทางการแพทย์ เช่น ผู้ป่วยในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละจะถูกส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลแม่สอดเป็นส่วนใหญ่ ซึ่ง IRC จะรับผิดชอบจ่ายค่ารักษาพยาบาลทุกกรณี เว้นแต่โรงพยาบาลอุ้มผางเพียงแห่งเดียวที่ไม่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาล อย่างไรก็ตาม IRC มีภาระจ่ายค่ารักษาพยาบาลของผู้ป่วยในพื้นที่พักพิงชั่วคราวสูงขึ้น เนื่องจากสถานพยาบาลบางแห่งปรับค่าบริการสาธารณสุขเพิ่มขึ้น

การสนับสนุนการรักษาพยาบาลของ IRC ไม่ครอบคลุมผู้ป่วยกลุ่มโรคเรื้อรังหรือกลุ่มโรคแพร่กระจายและพยากรณ์โรคไม่ดี เช่น ค่าฟอกไตในผู้ป่วยไตเรื้อรัง ค่ายาเคมีบำบัด (Chemotherapy) ในผู้ป่วยมะเร็ง โดยเจ้าหน้าที่ของ IRC จะสร้างความเข้าใจกับญาติให้ทราบถึงแนวทางการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ทั้งนี้ IRC มีข้อเสนอแนะ ๒ ประการ ดังนี้

(๑) ผู้หนีภัยการสู้รบซึ่งเป็นผู้ช่วยเหลือด้านสุขภาพเป็นผู้มีศักยภาพ ซึ่งอาจนำศักยภาพของบุคคลกลุ่มนี้ไปใช้ให้ความช่วยเหลือแก่หน่วยสาธารณสุขในพื้นที่ได้

(๒) สนับสนุนให้มีนโยบายการซื้อบัตรประกันสุขภาพ ซึ่งหากนำมาใช้กับผู้ป่วยกลุ่มนาร่อง อาจช่วยเหลือการรักษาพยาบาลผู้ป่วยเหล่านี้ได้ ซึ่งเคยพยายามหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วปรากฏว่าต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ผู้หนีภัยการสู้รบทุกคนต้องทำประกันสุขภาพจึงจะสามารถดำเนินนโยบายการซื้อบัตรประกันสุขภาพ ซึ่งองค์การพัฒนาเอกชนไม่อาจดำเนินการรับผิดชอบซื้อบัตรประกันสุขภาพให้แก่ทุกคนได้

๒) ข้อมูลจากสาธารณสุขอำเภอท่าสองยาง

หน่วยงานของรัฐทั้งฝ่ายปกครองและหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ชายแดน และองค์การพัฒนาเอกชนจะประสานข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังและควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่พักพิงชั่วคราวและชุมชนใกล้เคียง การสนับสนุนกำลังพลและงบประมาณเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ ซึ่งดำเนินการภายใต้การบัญชาการเหตุการณ์ของปลัดอำเภอหัวหน้าพื้นที่พักพิงชั่วคราว ทั้งนี้ โรคติดต่อที่เคยแพร่ระบาดในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ เช่น อหิวาตกโรค ไข้เลือดออก วัณโรค ซึ่งโครงการหมู่บ้านผู้ป่วยวัณโรคยุติลงแล้ว แต่มีผู้บริจาคสนับสนุนทำให้หน่วยงานสาธารณสุขยังสามารถดำเนินการคัดกรองผู้ป่วยในพื้นที่พักพิงชั่วคราวเข้าสู่กระบวนการรักษาได้ อีกทั้งในสถานการณ์โควิด-19 สาธารณสุขอำเภอท่าสองยางร่วมกับหน่วยงานฝ่ายปกครองได้ดำเนินมาตรการควบคุมโรค และจัดสรรวัคซีนจากโรงพยาบาลท่าสองยางมาให้ผู้หนีภัยการสู้รบด้วย

งบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติในส่วนของงบค่าบริการทางการแพทย์เหมาจ่ายรายหัวไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานของสถานพยาบาลใน ๕ อำเภอของจังหวัดตาก ที่มีชายแดนติดกับเมียนมา ได้แก่ อำเภอแม่สอด แม่ระมาด ท่าสองยาง พบพระ และอุ้มผาง ซึ่งต้องให้บริการรักษาทางการแพทย์แก่ผู้ป่วยทุกคน และมีผู้ป่วยจำนวนมากที่สถานพยาบาลไม่สามารถเรียกเก็บค่ารักษาพยาบาลหรือเป็นบุคคลที่ไม่ได้รับสิทธิประกันสุขภาพ เช่น บุคคลต่างด้าว บุคคลที่มีปัญหาสถานะทางทะเบียน ทำให้สถานพยาบาลในพื้นที่ดังกล่าวมีงบประมาณไม่พอจ่ายให้แก่บุคลากรในส่วนค่าล่วงเวลา ทั้งนี้ องค์การพัฒนาเอกชนยังคงสนับสนุนค่ารักษาพยาบาลของผู้ป่วยในกลุ่มผู้หนีภัยการสู้รบอยู่ แต่หากองค์การเหล่านี้ไม่สนับสนุนอีกต่อไป โรงพยาบาลก็จะประสบปัญหา จึงสมควรสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมให้แก่โรงพยาบาลใน ๕ อำเภอชายแดนเป็นกรณีพิเศษ และหากเป็นไปได้ควรทำบัตรประกันสุขภาพให้แก่ผู้หนีภัยการสู้รบครอบคลุมทั้งผู้ป่วยและผู้ที่ไม่ได้เจ็บป่วย

ภาคผนวก ข. ข้อมูลการลงพื้นที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

- บ้านเรือนส่วนใหญ่สร้างด้วยไม้ มุงหลังคาด้วยใบตองตึง ปลูกสร้างติดกัน ทำให้บางพื้นที่เป็นชอยแคบที่รถยนต์ไม่สามารถสัญจรไปมาได้ บางหลังคาเรือนเป็นร้านจำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภคด้วย ทุกหลังคาเรือนจะแขวนธงทรายและธงน้ำไว้สำหรับดับเพลิง เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์ดับเพลิงอื่น และรถยนต์บรรทุกน้ำที่เสียหายยังใช้งานไม่ได้ และไม่มีคันอื่นทดแทน

- สถานพยาบาล ๑ แห่งของ International Rescue Committee (IRC) เป็นเรือนไม้ มุงหลังคาสังกะสี อยู่ในสภาพเก่าทรุดโทรม โดยเรือนหลักมีผู้ป่วยนอนพักซึ่งวางเตียงเรียงกันไม่แบ่งแยกหญิงชาย ไม่มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศไม่ถ่ายเท ไม่มีผนังกั้นห้อง ไม่มีกล้องโทรทัศน์วงจรปิด ไม่มีอุปกรณ์ป้องกันสัตว์ที่เป็นอันตรายหรือเป็นพาหะนำโรค เช่น ยุง และ สัตว์เลื้อยคลาน ส่วนแผนกแม่และเด็กแยกออกมาเป็นอีกเรือนซึ่งกันพื้นที่เป็นสัดส่วนมากขึ้น นอกจากนี้ มีศูนย์บำบัดยาเสพติด และมีรถฉุกเฉิน

- โรงเรียน ๑ แห่ง เป็นเรือนไม้ มุงหลังคาสังกะสี สภาพทรุดโทรม แบ่งพื้นที่เป็นห้องเรียนขนาดเล็ก มีโต๊ะ เก้าอี้ และอุปกรณ์การเรียนการสอน

- สนามฟุตบอล ๑ สนาม เป็นลานดินกว้าง

- พื้นที่เพาะปลูกอยู่ห่างจากบริเวณที่พักอาศัยของคนส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม พื้นที่เพาะปลูกมีการแบ่งเขตแปลงเพาะปลูกชัดเจน โดยแต่ละแปลงมีบ้านพักของเจ้าของแปลงประจำอยู่

- ไม่มีระบบการระบายน้ำที่ถูกสุขลักษณะ ร่องระบายน้ำอุปโภคบริโภคไหลลงลำห้วยในพื้นที่

ภาคผนวก ฅ. ข้อมูลเหตุอัคคีภัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราวและความเสียหายที่เกิดขึ้นระหว่างปี
๒๕๕๖-๒๕๖๔

วันที่	พื้นที่พักพิงชั่วคราว	สาเหตุ และความเสียหาย
๒๒ มี.ค. ๒๕๕๖	บ้านแม่สุริน	น่าจะเกิดจากสะเก็ดไฟป่าตกใส่หลังคาบ้านต้นเพลิงทำให้เกิดเพลิงไหม้ลุกลาม เสียหาย ๔๐๐ หลังคาเรือน ผู้เสียชีวิต ๓๗ คน บาดเจ็บสาหัส ๑๑ คน
๑ ธ.ค. ๒๕๕๖	บ้านแม่หละ	เสียหาย ๑๐๐ หลังคาเรือน
๔ มี.ค. ๒๕๖๒	บ้านนุโพ	เสียหาย ๘๘ หลังคาเรือน และวัด ๑ แห่ง ผู้ได้รับความเดือดร้อน ๒๗๔ คน ไม่มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต
๒๗ มี.ค. ๒๕๖๒	บ้านแม่ลามากลาง	เกิดจากไฟฟ้าลัดวงจร (ปลั๊กน้ำ) เสียหาย ๙ หลังคาเรือน ผู้ได้รับความเดือดร้อน ๕๔ คน ไม่มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต
๒๙ เม.ย. ๒๕๖๒	บ้านแม่ลามากลาง	เกิดจากการประกอบอาหาร เสียหาย ๒ หลังคาเรือน ไม่มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต
๒๙ ก.ค. ๒๕๖๒	บ้านอุ่มเปี่ยม	เกิดจากการจุดธูปไหว้พระ เสียหาย ๒ หลังคาเรือน ผู้ได้รับความเดือดร้อน ๔ คน ไม่มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต
๕ มี.ค. ๒๕๖๓	บ้านแม่หละ	เกิดจากเด็กจุดไฟแช็คเล่นใต้ถุนบ้านติดผ้าห่มไหม้ เสียหาย ๕ หลังคาเรือน ไม่มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต
๘ มี.ค. ๒๕๖๓	บ้านอุ่มเปี่ยม	เกิดจากการประกอบอาหาร เสียหาย ๒ หลังคาเรือน ไม่มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต
๑๘ พ.ย. ๒๕๖๓	บ้านอุ่มเปี่ยม	เสียหาย ๑ หลังคาเรือน ไม่มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต
๙ ก.พ. ๒๕๖๔	บ้านแม่หละ	เกิดจากการจุดเทียน เสียหาย ๕๐ หลังคาเรือน (๒๘๑ คน) และเสียหายบางส่วน ๒๙ หลังคาเรือน (๑๔๔ คน) ผู้เสียหายรวม ๔๒๕ คน และผู้พิการ ๑๘ คน